

Norske kulturhus - Innspill til scenekunststrategi

Norske kulturhus takker for muligheten til å komme med innspill til scenekunststrategien.

Kort om Norske kulturhus:

Norske kulturhus er kulturhusenes interesseorganisasjon. Vi styrker medlemmenes stolthet og kompetanse, og synliggjør kulturhusenes betydning for samfunnet. Norske kulturhus har 128 medlemmer med tilsammen 14,5 millioner besøk årlig.

Vår visjon er attraktiv og levende kultur der folk bor. Norske kulturhus (tidligere Norsk kulturhusnettverk) ble opprettet i 1994 og stiftet i 1997. Vi har medlemmer fra Longyearbyen i nord til Lyngdal i sør, og omlag hver tredje kommune i Norge har et kulturhus som er medlem i nettverket.

Lag, foreninger og lokalt kulturliv fyller husene med øvinger, prøver, forestillinger og konserter. Kulturhusene er arenaen til lokale kulturaktører, og de utgjør en kulturell grunnmur både i kulturhusene og lokalsamfunnet.

Hvilke strukturelle utfordringer finnes i dag på scenekunstfeltet?

Scenekunstfeltet i Norge kan i hovedtrekk sies å defineres av institusjonene på en side, og det frie scenekunstfeltet på det andre. Mens institusjonene besitter en betydelig infrastruktur og ressurser til uavhengig produksjon og formidling, mangler det frie feltet i stor grad egen infrastruktur, og finansieringen er avhengig av søknader til blant annet Norsk kulturråd.

Parallelt med dette har Norske kulturhus 130 medlemmer, med velutstyrte scenerom som er fult på høyde med institusjonsteatrenes.

Kulturhusene har gjennomgått en utvikling fra «formidlingssentraler» for sentrumskultur, til å i dag være aktivt programmerende, kuraterende og også i noen tilfeller produserende hus. Perioden 1945 til 1975 var kjennetegnet av spredning av (høy)kulturen blant annet gjennom de (da) nye institusjonene for kunstformidling: Riksteatret, Riksgalleriet og Rikskonsertene. Samfunnshusene ble bygget, blant annet som visningsarene for disse institusjonene.

Kulturhusenes rolle som «formidlingssentraler» er over, men fravær av programmeringsmidler og eiers (kommunens) krav til egeninntjening fører til at kulturhusene blir en arena for kommersielle konsert- og teatertilbudet, heller enn å spille den rollen husene kunne gjort ovenfor de frie scenekunstfeltet.

Aktørene på scenekunstfeltet peker også selv på dette, vi viser for eksempel innspill til scenekunststrategien fra Skuespiller- og danseralliansen. «(...) kulturhusene er avhengig av program som fyller salene, ofte program av mer kommersiell art, og er svært dyre å leie.»

Ett viktig unntak her er Riksteateret, som står i en særstilling i forhold til kulturhusenes scenekunstprogram. Riksteatret spiller på 70 kulturhus over hele landet. I løpet av ett år sender de ut 10 til 12 produksjoner på turné og spiller omlag 400 forestillinger for ca 150 000 - 200 000 publikummere. Alle Riksteatrets forestillinger er store produksjoner som spilles i fullskalaformat i kulturhusene. Riksteaterets produksjoner utgjør en stor del av det profesjonelle teatertilbudet, og er tilbud som verdsettes svært høyt av Norske kulturhus' medlemmer, og ikke minst publikum.

Høringsinnspill fra en rekke av aktørene på scenekunstfeltet peker på kulturhusenes potensiale. Norsk Kulturråd skriver bla. følgende i sin høringsuttalelse under punktet «ønsker for scenekunstfeltet»: «Om 10 år er kulturhusene styrket med scenekunsthaglig og programmeringsfaglig

kompetanse og utgjør et nettverk av steder for produksjon og fremføring av samtidens scenekunst i bred forstand».

Her er det svært viktig å presisere at det ikke viljen det står på, men en manglende utnyttelse av potensialet til norske kulturhus i et *nasjonalt* perspektiv.

Norsk kulturråd skriver videre: *«Det ligger ett potensial i å utnytte eksisterende produksjonskapasitet og tekniske ressurser i kulturhusene bedre. (...) Kan kulturhusene, evt. regionene, ha residensordning som gjør at de får kompanier inn i huset? Det vil også øke kulturhusenes kunstfaglige kompetanse og utviklingskompetanse å ha et kompani i huset.»*

Hvilke tiltak må til for at disse utfordringene kan løses?

Kulturhusene har både vilje og kapasitet til å kunne spille en aktiv rolle i norsk scenekunst, men som vist i avsnittet over mangler husene i dag økonomiske rammer som setter dem i stand til å ta en systematisk rolle.

Under peker vi på tre områder og forslag til tiltak:

Videreutvikle turnesamarbeid og andre ulike former for en distribuert formidlingsmodell

Det er et mål for regjeringen at mer av scenekunsten som produseres skal nå flere. Da er en styrkning av ordninger som støtter opp om turnesamarbeid og andre ulike former for formidlingsmodeller av stor betydning, se avsnittet *«eksempler på vellykkede prosjekter eller tiltak som har fremmet nye typer samarbeid og økt visning av scenekunst.»*

Tydelig satsning på produksjonsmiljøer i tilknytning til kulturhus

Det er et skifte blant kulturhusene fra å være profesjonell arrangør, til et produserende hus. Dette gjøres i særlig grad der det er tette koblinger til produksjonsmiljøer i/på kulturhuset.

Norske kulturhus viser til Bærum kulturhus' sitt innspill som vi gi utvalgte kulturhus rammer og mandat til å være produserende hus for det frie feltet. *«Ved å tilby faste residenser over f.eks. 4 til 8 år (med mulighet til forlengelser) vil det også kunne bidra til at flere kompanier og kunstnere etablerer seg utenfor Oslo. At kompanier og kunstnere blir tettere assosiert med kulturhus rundt i landet vil bidra til en generell kompetanseheving hos begge parter, det vil berike publikums opplevelsestilbud og derved også skape grobunn for et større "marked" for norske og utenlandske produksjoner. Flere kommuner og samfunn vil se verdien av at kunstnere virker i egen kommune. Det er naturlig at et slikt mandat utarbeides i samarbeid med de nye regionene, ev landsdeler, for på den måten å bygge gjensidig forpliktende avtaler mellom kommuner, regioner og staten.»*

Norske kulturhus viser også til innspillsnotatet fra blant annet Norsk komponistforening der vi med stor glede ser at kulturhusene løftes inn som del av de nasjonale politiske løsningene. Det er inspirerende at kulturhusene i stigende grad anerkjennes som aktive, skapende og initierende samarbeidspartnere.

Norsk komponistforening foreslår blant annet å opprette en egen ordning der kulturhusene kan søke om finansiering av egeninitierte prosjekter. *Eksempelvis: Midler til å kuratere og evt. bestille en utstilling eller installasjon av billedkunstnere. Midler til å finansiere et helt nytt teaterstykke, musikal eller opera i samarbeid med en fri-gruppe eller enkeltstående dramatiker, skuespiller, komponist, o.l. Midler til å produsere en ny danseforestilling spesielt tilpasset kulturhus-scenene.*

Norsk Komponistforening foreslår også stimulering av nye aktører/arenaer til å ta initiativ til ny musikkdramatikk, gjerne i samarbeid med frittstående kompanier. *Eksempelvis fremføring/samarbeid med norske kulturhus med påfølgende kulturhusturné.*

Regionale kulturfond som supplement til Norsk kulturfond

Avgrensningene i arbeidet med den kommende scenekunststrategien gjør at de delene av teater- og dansefeltet som ikke er helprofesjonelt inngår i strategien. Den samme avgrensningen gjør seg gjeldene for søknader til Norsk kulturfond, som i all hovedsak er en nasjonal ordning for det profesjonelle kunst- og kulturlivet.

Norske kulturhus stiller ikke spørsmål ved målet om å skape kunst- og kulturuttrykk av ypperste kvalitet, men avgrensningen mellom profesjonell/amatør gjør at svært mange gode kulturprosjekter har ikke mulighet til å søke på midlene til Norsk kulturfond. Dette gjelder alle prosjekter som bygger på samspillet mellom det frivillige og det etablerte, eller det profesjonelle og amatørfeltet.

Vi er klar over at dette ligger utenfor strategiens mandat, men Norske kulturhus mener man her går glipp av en vesentlig utfordring for både musikk- og scenekunstfeltet. I kjølvannet av fremleggelsen av statsbudsjettet for 2019 lanserte Norske kulturhus og Arrangørforum ideen om å etablere regionale kulturfond. Tanken er at regionale kulturfond kunne fungere som et godt supplement til Norsk kulturfond.

Regionale kulturfond vil kunne bidra til det lokale kulturløftet gjennom å:

- Støtte aktivitet med lokalt og regionalt fokus
- Støtte aktivitet som går på tvers av profesjonelle, amatører og frivillige

Fondene bør i all hovedsak innrettes mot det frie feltet, men også med tanke på samarbeid mellom institusjoner og aktører i det frie feltet. Dette er typiske konstellasjoner som det er vanskelig å få støtte til under dagens kulturpolitiske finansieringsmodeller. Initiativet er ikke begrenset til musikk, men bør også kunne omfatte scenekunst.

Hva bidrar til å fremme produksjon og formidling i scenekunstfeltet?

Fleksible samarbeid, satt i system, i kombinasjon med en forutsigbar økonomisk ramme muliggjør kulturhusene rolle som aktive kuratorer.

Modellene bygger på premisset om at det er nettopp det enkelte kulturhus har kjennskap til sitt publikum og sitt «hjemme-marked». Turnesamarbeid og andre ulike former for en distribuert formidlingsmodell gir kulturhusene et kuratorisk ansvar og frihet til å velge samarbeidspartnere og innhold.

Dette gir best forutsetninger for å fremme interessen hos publikum og skaper grobunn for kunstnerisk vekst og utvikling i sin egen region. **For eksempler, se avsnittet under.**

Eksempler på vellykkede prosjekter eller tiltak som har fremmet nye typer samarbeid og økt visning av scenekunst.

Dansenett Norge:

Dansenett Norge er et unikt samarbeid mellom noen av Norges viktigste aktører for visning av samtidig dansekunst. Dansens Hus, Bærum Kulturhus, Dansearena nord, Dans i 2 Trondheim og Midt-Norge v/DansiT og Sandnes kunst og kulturhus v/RAS har sammen etablert et turnénettverk for å gjøre norsk og internasjonal dansekunst tilgjengelig for et stort og engasjert publikum i hele landet.

Det vektlegges å bygge ut arrangørleddet, og sikre flere samarbeidspartnere i hele landet. Nåværende og potensielle samarbeidspartnere er kulturhus, regionale teatre, festivaler, Den Kulturelle Skolesekken samt gallerier og utradisjonelle visningsarenaer for dans. DNN har som et av

sine hovedmål å øke formidling av profesjonelle danseforestillinger i Norge. Høsten 2018 turnerte 8 kompanier som gjestet 23 scener med 94 forestillinger. For 2019 er det pr. dags dato planlagt 10 produksjoner, med 63 forestillinger på 28 scener i Norge. Allerede etter kort tid kan DNN vise til en betydelig samhandling mellom arrangører, kulturhus og andre scener og det frie feltets produksjoner og publikum. Slik kan man betrakte DNN som en moderne distribuert og fleksibel "institusjonsmodell".

Det vises til egne uttalelser fra Dansenett Norge, Dansearena Nord og Bærum kulturhus for en nærmere beskrivelse av Dansenett Norge.

Norske kulturhus og Norske Scenekunstbruk

Norske kulturhus vil, i samarbeid med Scenekunstbruket starte et pilotprosjekt med utvalgte kulturhus om å være en del av Scenekunstbrukets incentivordning.

Norske kulturhus har søkt Kulturdepartementet om midler til igangsetting av et pilotprosjekt, som i tillegg til praktisk og administrativ tilretteleggelse av prosjektet vil tilby kulturhusene en samarbeidsarena der Scenekunstbruket aktivt går inn og bistår arrangørene, i kraft av sin rolle som kompetansesenter.

Tiltaket vil både øke visning av kvalitetsscenekunst til barn og unge, samt sikre at tilbudet er landsdekkende ved å benytte kulturhusene som arrangører. I tillegg støtter det opp under målsetningen om at en og samme forestilling bør sees av så mange som mulig. Norske kulturhus har i forbindelse med budsjettøkna for 2020, søkt Kulturdepartementet om prosjektstøtte på 50 000,- til å administrere dette pilotprosjektet.

Vi viser til innspillet fra Norsk Scenekunstbruk, og deres bakgrunn for søknaden. På samme måte som Norsk Kulturråd, viser også Norsk Scenekunstbruk til det uutnyttede potensialet i kulturhusene. Scenekunstbruket ser for seg en utvikling av den distribuerte formidlingsmodellen. Den ser produksjon og visning i sammenheng og vektlegger en god landsdekkende infrastruktur som muliggjør et langt større volum.

Vi er i dialog med Norske kulturhus om en pilot som skal koble den distribuerte formidlingsmodellen med kulturhusene. Det uutnyttede potensialet i kulturhusene og deres infrastruktur passer godt med modellen. Der nettverket gir programmeringskompetanse som kan bidra til at flere kulturhus får programmere scenekunst, for alle målgrupper og av god kvalitet, gir insentivmidlene god programmeringsøkonomi. Man slipper også å etablere nye ressurskrevende og kostnadsdrivende administrasjoner eller institusjoner. I arbeidet kan det utvikles gode relasjoner mellom arrangør og kunstmiljø, øke kompetansen om scenekunst som sammen bygger opp lokal publikumsinteresse.

Kulturhusnettverk Vestlandet – turnesamarbeid med blant annet Bergen Nasjonale Opera

Kulturhusnettverk Vestlandet, startet av Oseana Kunst og Kultursenter, har i flere år hatt turnesamarbeid med bla. Bergen Nasjonale Opera. Nettverket samarbeider også med andre institusjoner i vestlandsfylkene og er med på å koordinere/samkjøre produksjoner. Nettverket strekker seg i dag utover Hordaland, Rogaland samt Sogn og Fjordane fylke med til sammen 15 medlemshus. Nettverket er støttet av Hordaland Fylkeskommune (Kulturelt utviklingsprogram.)

Andre ulike turnénettverk:

Bærum Kulturhus har arbeidet systematisk med å produsere turneer siden 2009. Turneene er muliggjort som et samarbeid med inntil 15 kulturhus, og har bidratt til at kulturhusene kan presentere gjestespill og produksjoner de normalt ikke kan løfte alene. De største turneene har presentert over 40 forestillinger landet over. Etter etableringen av Dansenett vil turnénettverket likevel bestå, men da fokusere sterkere på nysirkus og utenlandske gjestespill som ikke kan defineres som «ren dans».

Turnesamarbeid bidrar til å bygge arrangørkompetanse på det enkelte hus, utvikle det lokale publikum, og ikke minst er dette en ressurseffektiv samhandlingsmodell. Men, turneproduksjon er arbeidskrevende og ingen av kulturhusene er i utgangspunktet rigget for en slik «nasjonal» oppgave eller rolle.

Hvordan ønsker Norske kulturhus at scenekunstheltet skal se ut om 5-10 år?

Norske kulturhus mener fokus de neste 5 – 10 årene bør ligge særskilt på å arbeide aktivt for å inkludere de som av ulike grunner ikke kan benytte kulturhusene, og selv oppsøke og oppleve scenekunst.

Strømming av musikk- og scenekunst

Strømming er et av verktøyene som i dag benyttes i stadig økende grad for å nå publikum også utenfor kulturhusene. Foreløpig er strømming av musikk- og scenekunst begrenset til enkeltstående initiativ fra kulturhus som selv har tatt en aktiv rolle i formidlingen av eget program.

Kilden Teater og konserthus har lansert KSOPlay. Appen byr på musikkopplevelser for de som ikke kan komme til Kilden, og for publikum som ønsker å gjenoppleve verk fra konsertene i ettertid. KSOPlay skal altså både knytte kjernepublikumet tettere til Kilden, og samtidig spre musikken til enda flere. Kilden Digital har overført konserter direkte til omsorgshjem i Kristiansand kommune siden 2012, og har utviklet en svært god metodikk og teknologi for selv å produsere konsertopptak til NRK TV og NRK Radio. Digital publikumsutvikling har vært et satsingsområde for Kilden siden oppstarten i 2012, og KSOPlay er en videreføring av dette. Målet fremover er å inkludere opptak fra de andre kunstformene i Kilden, som opera og teater.

Også Bølgen kulturhus i Larvik og Oseana Kunst- og kultursenter strømmer i dag til ulike institusjoner både i egen kommune. Oseana Kunst- og kultursenter har de siste tre årene direktesendt forestillinger frå kultursenteret til helseinstitusjoner over hele landet, under navnet OseanaLIVE. Prosjektet er finansiert av Kavlifondet og omfatter både musikk- og scenekunst. Den siste konserten som ble overført, var Eggum og Sivertsen konsert i mars 2019 som ble vist til 53 institusjoner over hele Norge. Konserten hadde da tre ganger så mange publikummere på institusjoner som de hadde i salen! Oseana ønsker å være et foregangshus som kan samarbeide med andre institusjoner om sammen og kunne gi fullgodt streamingtilbud til alle institusjoner i landet vårt.

Ekesemplene viser alle enkeltstående prosjekter, og Norske kulturhus ser at en tydelig koordinering av dagens ulike enkeltstående initiativer, på lik linje som med turnesamarbeidene, vil gagne både scenekunstheltet og ikke minst publikum.

Norske kulturhus ønsker lykke til med arbeidet for en ny scenekunststrategi for Norge.

Med vennlig hilsen,

A handwritten signature in black ink. The first part is a stylized 'N' followed by 'HODNELAND' in all caps. There is a horizontal line to the left of the 'N'.

Nina Hodneland
Daglig leder
Norske kulturhus